

MARIANNA D. BIRNBAUM

Apu

Daisykém!

Dunaszerdahelyen születtem 1903. július 15-én. Az akkor még a Monarchiához tartozott, és mindenki magyarul beszélt, a legtöbb zsidó is, vagyis azok, akik már ott születtek. Én nem tudok jiddisül, csak azt értem meg, amire a németből rájövök. Mondták, hogy a legtöbb magyar zsidó a koncentrációs táborban tanult meg jiddisül az ott lévő lengyelektől. Nemhiába mondta Herzl, hogy a magyar zsidók elszáradt ág a zsidóság fáján...

Apám neve Löwinger Henrik volt, de helyenként Heinrichnek nevezik, az anyámé Grünhut Rozália, őt pedig egy születési anyakönyvi kivonatban Szálinak írják. Az apám Vízkeleten, az anyám Ó-Lehotán született. Mind a ketten magyar anyanyelvűek

voltak. Úgy beszélek, mint egy rendőri kihallgatáson... Vannak arról is kellemes emlékeim, de most menjünk tovább!

Hatan voltunk testvérek, én voltam a legfiatalabb. Állítólag anyámnak volt még azután egy halva született gyereke, de erre nem emlékszem, csak hallottam, azt is sokkal később. A legidősebb bátyám Dezső volt, azután jött Bálint meg Samu, közben a nővérem, Hermina, ő 1899-ben született. Őket mind ismerted. Volt még egy lánytestvérem, Karolina, de őt később sokkal ritkábban láttuk, és korán meghalt. Nem tudom, emlékszel-e rá. Az apámnak kocsmája volt, meg vegyeskereskedése. Szatócs volt, de az egyik iraton az állt, hogy kalmár. De azt szlovákból fordították. Mint *A velencei kalmár*. Nagydarab ember volt, hangos, mint a kocsmárosok általában, erőszakos, mindig neki volt igaza, mindenkit dirigált, kiabált velünk, pofozott, sőt borotvaszíjjal is vert, ha feldühödött. Amíg kicsi voltam, nagyon féltem tőle! Az anyámtól sosem féltem. Ő egy földre szállt angyal volt. Mindenkinek jó volt, ahogy mondják, *die breite Schürze*, elég széles volt a köténye, mindent eltakart – amögé bújtunk, ha apánk haragudott ránk. Rengeteget dolgozott, én már csak öregnek láttam, pedig mondták, hogy olyan szép lány volt, mint Hermina.

Most már elmondom neked, hogy amikor pár évvel ezelőtt Anyuval meg veletek Dunaszerdahelyen jártunk, és megpróbáltuk megkeresni a sírjukat, hiába mondta a temetőőr, hogy csak az apámét

találja, nem akartam tudomásul venni, mert én csak az anyámét kerestem. Azért mondtam, hogy amire mutat, az az anyám sírja, pedig annyit én is el tudtam héberül olvasni, még az elmosódott betűkből is, hogy az apámé volt.

Az apám mindig dühös és kiszámíthatatlan volt, mint azok, akik állandóan isznak. Pedig a zsidók nem nagyon ittak, egy-egy snapszot péntek este otthon, és ő sem ivott volna soha a saját kocsmájában. Emlékszem, egyszer azt mondta neki a jegyző, „Maguknak, zsidóknak – már az is nagy szó volt, hogy nem tegezte – az a legnagyobb hibájuk, hogy nem akarnak a többiek közé tartozni”. Apám körül nézett a sok részeg között a kocsmában, és azt kérdezte, „Ezek közé?” A jegyző kiment, és bevágta az ajtót, aztán pár héttel később ismeretlenek megverték az apámat, amikor zárás után hazaindult. Nem tett feljelentést, annyira nem volt bátor, csak velünk!

Fogalmam sincs, hogy okos volt-e, vagy buta. Sosem tudtuk, hogy mit gondol, csak amikor ordítózni kezdett. Sosem beszélgetett velünk. Sosem kérdezett tőlünk semmit, csak parancsolt. Nem tudtuk még azt sem, hogy járt-e valaha iskolába, tud-e magyarul olvasni. Csak számolni láttuk, meg ha valamit átvett, ahogy aláírta a nevét. Nálunk nem volt olyan igazi családi vacsora vagy ebéd. Még péntek este sem, amikor mások mindig együtt voltak. Azt hiszem, az apám nem volt vallásos. Tesék-lássék mindent megtartottunk, mert kibeszéltek volna, persze kóser háztartást vittek, anyám

minden pénteken süttött barcheszt, meggyújtotta a gyertyát, de nem volt olyan hangulat, mint amiről mások beszélnek. Talán imádkoztunk valamit, azután mindenki ment aludni, apám meg vissza a kocsmába.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.

www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben,
a nyomda alapításának 138. esztendejében, 2020-ban.
A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató
www.gyomaikner.hu

Felelős szerkesztő Dávid Anna
Kézirat-előkészítő Schmal Alexandra
Korrektor Hradeczky Moni
A borítót Ekler Dezső fényképének felhasználásával
Esterházy Gitta,
a kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 9088
Caslon betűtípusból szedve
ISBN 978 963 14 4013 3